

ANDERS

Andreas Steinhöfel

Peter Schössow (ill.)

Tjalling Bos (vert.)

Hoogland & Van Klaveren

(door Magda Vanopdenbosch)

OVER DE MAKERS

De Duitse auteur **Andreas Steinhöfel**, (°Hesse, 1962) geniet in eigen land bijzonder veel waardering, zowel van een ruim en gevarieerd lezerspubliek als van critici en recensenten. Zo mocht Steinhöfel naast talloze nominaties al tweemaal de Deutscher Jugendliteraturpreis in ontvangst nemen. Steinhöfels boeken behoren in Duitsland tot de canon van de kinder- en jeugdliteratuur, zijn verplichte literatuur op school en werden meermaals verfilmd. Hij woont en werkt in Berlijn.

Hij heeft ooit gezegd: “Ik ben dol op de boeken van Charles Dickens en John Irving. Ik houd ervan om neer te ploffen in een wereld vol personages... zoals in De ontdekking van de hemel van Harry Mulisch.

Ander werk van Andreas Steinhöfel: *Midden in de winter nacht*, 2013 en *Het midden van de wereld*, 2005.

Peter Schössow (°Hamburg, 1953) is een belangrijke Duitse illustrator. Hij werkt hoofdzakelijk met mixed media, sinds 2003 ook met computerbeelden.

Ander werk: *Moet dat nou zo?! het verhaal van Elvis*, 2006

1. VERHAAL

In het kort

Op zijn twaalfde verjaardag verlaat Felix Winter vroegtijdig zijn school, omdat hij zich niet goed voelt. Bij aankomst thuis overkomt hem een dubbel ongeluk, zowel door zijn vader André als zijn moeder Melanie veroorzaakt. Vanwege een hersentrauma belandt hij in een coma waaruit hij na 263 dagen ontwaakt. Je zou het zijn tweede geboorte kunnen noemen: Melanie was immers 263 dagen zwanger van hem. Felix herkent zichzelf niet meer, herinnert zich ook niets van zijn vroeger leven en noemt zich daarom Anders.

Anders is ‘anders’, heeft bijzondere talenten die bevreemdend overkomen op zijn omgeving. Hij gaat zijn zintuigen anders gebruiken: “ik denk aan de smaak van rode muziek”, “hij snuffelt aan een jongen of meisje en vertelt dan dat het ziek is” (p.100).

Onbewust draagt hij een geheim met zich mee dat geleidelijk ontrafeld wordt in het boek: het meewerken aan de brandstichting in de kippenstal van Eckhard Stack.

De bijna-verdrinking in de kolk van de waternimf is misschien wel zijn derde geboorte: Anders hervindt zijn geheugen, en ook zijn schuldgevoel voor zijn onbezonnen jeugdzonde. Hij noemt zichzelf terug Felix.

Het boek eindigt in een spannend en duister slot. De epiloog is toekomstgericht en zorgt voor een poëtisch evenwicht.

Verhaallijnen

Het boek heeft vele verhaallijnen die consequent ontwikkeld worden en mooi in elkaar grijpen.

Overzicht verhaallijnen:

- de hoofdlijn: Felix ontwaakt uit een coma, voelt zich Anders, na een bijna-verdrinking vindt hij zichzelf terug als Felix
- het geheim: Felix die meewerkte aan de brandstichting bij E. Stack
- de relatie tussen zijn ouders die mank loopt
- de verliefdheid tussen Gerry (verpleger) en Laura (arts) waarin Anders een rol speelt
- vriendschap: tussen Anders en E. Stack en de verschuiving van de relatie Felix, Ben en de ‘zwarte Nisse’

- sprookjeslijn: de kolk van de waternimf duikt regelmatig op (p.22, p.111, p.166)

Tip voor verwerking: je kan proberen met de juryleden het weefsel van verhaallijnen te zoeken.

Je kan dit veellagige boek ook vergelijken met een kinderboek dat meestal slechts één verhaallijn volgt. vb. *Moet dat nou zo?! Het verhaal van Elvis/ Peter Schössow (Gottmer, 2006).*

De spanningsboog is geleidelijk opgebouwd door regelmatig hints in te lassen, het slot is spannend en zinderend: van bij het begin weten we dat Felix gebukt gaat onder een geheim, welk? Uit de tekst:

- “in Felix was met een onhoorbaar gebrul een strijd aan de gang” (p.7)
- “Felix had er bleek uit gezien, maar niet ziek. Eerder bang of geïntimideerd. In de pauze moest er iets gebeurd zijn.” (p.28)
- “zijn zoon had hier voor het ongeluk iets verborgen, het in het slot verstoppt” (p.51)

Vertelperspectief

Het verhaal wordt verteld in de derde persoon, en vanuit sterk wisselend perspectief. De wisseling gebeurt vrij plots, wat het lezen wel kan bemoeilijken.

- Hoe ervoeren de juryleden dit verspringen van perspectief?
- Was het hen opgevallen dat bijna alleen volwassenen aan het woord komen?
- Wat vonden ze van de cursieve stukken?

Structuur en stijl

Het boek bestrijkt de periode 15-16 juli tot 5 oktober, het verhaal wordt chronologisch verteld, met af en toe flash-backs (E. Stack die zich de vroegere Felix herinnert, het verhaal van de brandstichting, zijn herinnering aan zijn overleden vrouw, Sabine (lerares) die de momenten voor het ongeval van Felix regelmatig herkauwt.

- Was deze opbouw duidelijk?
- Welk effect heeft het inlassen van een flash-back? (mogelijk antwoord: zo krijg je meer informatie over personages en gebeurtenissen).

Het verhaal is verdeeld in een tiental hoofdstukjes, verschillend naar stijl en inhoud. De proloog is zakelijk, bevat ook het politieverlag van het ongeval van Felix. De poëtische stukjes zijn meer beschrijvend en metaforisch (Felix is als Sneeuwwitje, de bloedbeuk, de waternimf, de epiloog). Je kan je een stukje voorlezen: over de beuk: bijv. “wind in zijn gezicht, de afscheidssmaak van de herfst op zijn tong, een duizendvoudig geruis in zijn oren, alsof de boom hem wilde toefluisteren: goed gedaan.” (p.180), over de waternimf (p.167), en aansluitend vragen naar hun gevoel hierbij (dromerig, mooi, mijmerend, als in een sprookje).

- Wat vonden de juryleden van die mix?

Illustraties

Het boek is mooi geïllustreerd in 2-kleurendruk: grijs-goudgeel. De illustraties zijn digitaal gemaakt, toch geven zij een warme, poëtische indruk.

- Hebben de juryleden de illustraties grondig bekeken of vonden ze die eerder overbodig? Je kan de tekeningen ook kopiëren, naast elkaar plaatsen en een graphic novel maken.
- Vertellen de illustraties een verhaal? (door het kleurgebruik geven ze vooral sfeer, zo ondersteunen ze eerder het verhaal, ze kunnen aanvoelen als zonsondergang en -opgang en zo verwijzen naar Felix' groei naar de nieuwe Felix; waar de inhoud 'donker' is wordt dit weergegeven in een donkerder kleur).
- Zouden de jongeren andere kleuren gebruiken als de illustrator? Welke kleuren vinden zij passen bij de verschillende levensfasen? (schreeuwerige kleuren voor een huilbaby, wit bij huwelijk, grijs bij ziekte en overlijden).
- Wat vinden ze van de cover, maakte de cover hen nieuwsgierig naar het boek? Laat ze eventueel een andere cover ontwerpen.

Genre

Anders van Andreas Steinhöfel is een initiatieroman: “een psychologische roman die de vorming van de identiteit of de persoonlijkheid van de protagonist beschrijft. Soms, maar niet altijd, ensceneert zij ook haar of zijn uiteindelijke overgang van de kindertijd naar de volwassenheid.”

Uit: *Uitgelezen jeugdliteratuur: een ontmoeting met traditie en vernieuwing/ Vanessa Joosen, Katrien Vloeberghs (Lannoo Campus, 2008).*

Tips voor verwerking: je kan vragen tot welk genre *Anders* volgens hen behoort. Je kan op kaartjes de verschillende genres noteren: thriller, historisch, fantasy, SF, non-fictie, psychologisch, avonturen, romantisch enz. Hieruit kan een levendig gesprek ontstaan over voorkeuren.

2. AAN DE SLAG

Thema's

Opgroeien/puberteit/op zoek naar identiteit

Deze thema's zijn zowel letterlijk als figuurlijk benaderd. Voorbeelden van het eerste:

- "...kun je zijn geheugenverlies ook als een geschenk beschouwen. Denk je in: je kunt jezelf opnieuw uitvinden"(p.45).
- "Felix bekent zijn fout aan E. Stack en zonder het te weten nam hij op dit moment afscheid van zijn kindertijd" (p.205).

Voorbeelden van de figuurlijke verwijzingen:

- het ontwaken uit de coma (tweede geboorte)
- de bijna-verdrinking als derde geboorte: Anders wordt terug Felix.

Tips voor gesprek:

- Felix is in het boek 12 jaar. Schatten de jongeren hem ouder?
- Herkennen ze zichzelf in Felix? Waar wel, waar niet?
- Hoe is zijn relatie met zijn ouders?
- Hoe kijken ze zelf terug op hun kindertijd, als een afgesloten periode, met neutrale blik, met weemoed? Verlangen ze terug naar het zorgeloze, of vinden ze de uitdagingen van de huidige leeftijd boeiender?

Sociale interactie in een besloten dorpsgemeenschap

E. Stack wordt door de dorpsbewoners onterecht beschuldigd van brandstichting in zijn eigen kippenstal. Ook Melanie (moeder van Felix) doet hieraan ijverig mee en stopt de bijlessen wiskunde die E. Stack aan Felix gaf. Steinhöfel vergelijkt deze dorpsse roddelpraktijken en pesterijen met een middeleeuws "volksgericht" (p.152) en geeft als absurd voorbeeld "hé zeg, door uw adem zijn mijn wenkbrauwen verbleekt" (p.152). Het volksgericht waarbij iemand het recht in eigen hand neemt en anderen veroordeelt bestond al in de middeleeuwen maar is nu ook actueel: De Standaard schrijft op 9 juni 2017: "Elke dag klacht over haatboodschap in media. In 2016 waren ze vooral gericht tegen een amalgaam van vreemdelingen, moslims en terroristen".

Tips voor gesprek:

- Is de haatboodschap via sociale media het nieuwe volksgericht?
- Herkennen de jongeren dit, hebben ze er zelf misschien al eens aan mee gedaan?
- Kennen ze voorbeelden hoe onjuist nieuws zich razendsnel kan verspreiden via sociale media?

Verliefdheid/liefde/rouw/vriendschap

Het boek verhaalt over zowel kwijnende liefde (ouders Felix) als nieuwe verliefdheid (Gerry-Laura) rouw (E. Stack) en vriendschap (Anders en E. Stack vs. Ben, Felix en Nisse).

Tips voor gesprek:

- Hoe verschuift de vriendschap tussen Ben-Felix-Nisse geleidelijk? (Felix was aanvankelijk een meeloper, wordt nu leider die zich verheft boven de 'zwarte' Nisse: "De donkere vriend verliest zijn kracht" (p.133).
- Hoe gaan de jongeren om met relaties die stukgaan?
- Waarom mislukt de relatie tussen de ouders van Felix? Zijn ze te verschillend of is dat juist een meerwaarde?
- E. Stack ervaart hoe moeilijk het is om een nieuwe vriendschap te sluiten. "Hij praatte nooit over zijn innerlijke leven...wilde niemand lastigvallen met zijn gedachten" (p.77). Het gedicht achteraan in het boek: "Na alle nachten die vol sterren hingen" verwijst naar deze passage. Begrepen de juryleden dit? Is het opnemen van het gedicht een meerwaarde?

Laat ze eventueel zelf een gedicht schrijven: met als thema vriendschap/verliefdheid, of met als eerste zin: na alle nachten die vol sterren hingen.

Openingszin/slotzin

Als je de openingszin "Felix betekent de gelukkige" zou verbinden met de slotzinnen "Een windvlaag ruist tussen de takken door en brengt frisse, rode bladeren in beweging, zonlicht schittert. Ze zijn gewoon twee jongens in een boom, soms valt er licht op hun gezicht, en soms schaduw."

- Kan je dan besluiten of Felix inderdaad gelukkig is of misschien wordt? Wat vinden de jongeren?

LEES MEER

Wie meer wil lezen rond het thema van opgroeien, coming-of-age, op zoek naar identiteit:

- klassieke werken:
 - o De kleine Johannes / Frederik van Eeden (Den Haag, 1887)
 - o Wilhelm Meisters leerjaren / Johan Wolfgang von Goethe
 - o Ronja de roversdochter / Astrid Lindgren (Uitgeverij Ploegsma, 1982)
- recente werken:
 - o Paper Towns: waar is Margo Roth Spiegelman / John Green (Lemniscaat, 2009)
 - o Honderd uur nacht / Anna Woltz (Querido, 2014)

Juryleden kunnen online op de KJV-boeken reageren.

Ga naar www.kjv.be, klik op 'Welke boeken moet ik lezen' en dan op de groep en het boek in kwestie.